

מנחות ק"ט

משנה

'הרי עלי עולה', יקריבנה במקדש, ואם הקריבה בבית חוניו לא יצא.
'הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו' יקריבנה במקדש, ואם הקריבה
בבית חוניו יצא. רבי שמעון אומר, אין זו עולה.

'הריני נזיר' מביא קרבנותיו ומגלח במקדש, ואם גלח בבית חוניו לא
יצא. 'הריני נזיר שאגלח בבית חוניו' יגלח במקדש, ואם גלח בבית חוניו
יצא. רבי שמעון אומר, אין זה נזיר.

גמרא

שואלת הגמרא, כיצד אומרת המשנה שאם הקריב בבית חוניו 'יצא', הרי
הוא חייב מיתה שנחשב כשוחט בחוץ? אמר רב המנונא, נעשה כאומר
'הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה', ולכן פטור על נדרו.
אבל חייב כרת, משום שחוטי חוץ, שהרי קרא עליה שם עולה.

אמר לו רבא, ייצא שגם בסיפא לגבי נזיר נצטרך לפרש כן, ולומר
שיצא כשאמר 'הריני נזיר על מנת שלא אתחייב באחריות קרבנותיו',
ואין לפרש כן שהרי מיד כשחלה עליו נזירות היא לא פוקעת ממנו עד
שיביא קרבנותיו? אלא אמר רבא, הטעם שלא חל עליה שם עולה, כיון
שהתכוין לדורון. וכך אמר: אני מוכן להביא רק עד בית חוניו, אבל לא
יותר. וכן לגבי נזיר, אותו אדם התכוון לצער את עצמו רק אם יוכל
לגלח בבית חוניו, אבל יותר לא היה בדעתו לקבל נזירות.

הטעם בבהמה משום שנעשה כאומר רב המנונא אמר, אכן לגבי נזיר זהו הטעם
ע"מ שלא אתחייב באחריותה שלא חל עליו שם נזירות. אבל לגבע עולה

הטעם שונה, נעשה כאומר 'על מנת שלא אתחייב באחריותה'. ואף
רבי יוחנן סבר כרב המנונא, שאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן,
'הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו' והקריבה בארץ ישראל שלא
בירושלים, יצא וענוש כרת¹²⁷². וכן מצינו בברייתא, האומר 'הרי עלי

1272 ולכך אמר 'בארץ ישראל', שאע"ג שלא קיים נדרו יצא, שמה שקבע בבית חוניו אינה קביעות, ונעשה
כאילו אמר 'על מנת שאהרגנה ועל מנת שלא אתחייב באחריותה'. רש"י.

עולה שאקריבנה במדבר' וחשב שעדיין יש מקדושת המשכן במדבר
ולבסוף הקריבה בעבר הירדן, יצא, וענוש כרת.

משנה

הכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו
במקדש שבירושלים, ואין צריך לומר שאם
שמשו לעבודת כוכבים לא ישמשו עוד בירושלים¹²⁷³, שנאמר: "אֶךְ
לֹא יַעֲלוּ כֹהֲנֵי הַבָּמֹת אֶל מִזְבַּח ה' בִּירוּשָׁלַם כִּי אִם אָכְלוּ מִצֹּת
בְּתוֹךְ אֲחֵיהֶם". וכהנים אלו נחשבים כבעלי מומים: חולקים ואוכלים
בקדשים, ולא מקריבים.

גמרא

כהן ששחט לפני ע"ז לא נאסר
אמר רב יהודה, כהן ששחט לפני עבודת
כוכבים, מה שמקריב אחרי כן במקדש הרי
הוא ריח ניחות, שכן שחיטה אינה עבודה לפוסלו. ואמר רב יצחק בר
אבדימי, למדים זאת מהכתוב: "יַעַן אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ אוֹתָם לְפָנַי גְּלוּלֵיהֶם
וְכוּ וְלֹא יִגְשׁוּ אֵלַי לְבַהֵן לִי וכו'", דווקא אם עשו לפני עבודת כוכבים
שירות שהיא עבודה נאסרים במקדש, וכיון ששחיטה אינה שירות שהרי
במקדש כשרה בזר, לא פוסלת בכהנים.

מביאה הגמרא שמצינו מחלוקת אמוראים בכהן שזרק דם לעבודת
כוכבים בשוגג האם עבודתו כשרה, רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחות,
ורב ששת אמר אין קרבנו ריח ניחות.

אמר רב ששת, מצינו שקרבנו פסולה ממה שנאמר בפסוק שהובא לעיל
לגבי הכהנים שעבדו לעבודה זרה: "וְהָיוּ לְבֵית יִשְׂרָאֵל לְמַכְשׁוֹל
עֹן", ולכאורה הכוונה 'או מכשול בשוגג, או עון במזיד'¹²⁷⁴, ועל כך
אמר הכתוב שלא יגשו לשרת במקדש. ורב נחמן אמר, כוונת הכתוב
למכשול של עון לאסור מזיד בלבד.

1273 בספר הוהיר כתוב כהן שהמיר דתו לא ישא את כפיו ולא יקרא ראשון דכתיב וקדשתו והוא אחליה לקדושתיה
ועבדו ליה רבנן מעלה מפני דרכי שלום והאי כיון דאידיחי אידיחי כדתנן הכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו
במקדש שבירושלים ורש"י פירש דכשר וזה לשונו הרי אלו כבעלי מומין כו' מהכא נפקא לן דכהן שהמיר דתו
וחזר בתשובה כשר לדוכן שהרי לא מצינו כהן בעל מום שיהא פסול לדוכן אלא אם היה לו מום בידי. תוס'.

1274 כדאמרינן ביומא (לו): 'עונות אלו הוודוונות, וכן הוא אומר הכרת תכרת עונה בה'. רש"י.

אמר רב נחמן, למדנו שקרבנו כשר שנאמר בפרשת חטאת על עבודת כוכבים: "וְכִפֶּר הַכֹּהֵן עַל הַנֶּפֶשׁ הַשְּׂגֵגָת בַּחֲטָאָה בַשְּׂגָגָה", מלמד שכהן מתכפר על ידי עצמו. ועל איזה חטא בא לכפר? אם על שחיטה לע"ז, הרי גם אם שחט במזיד עבודתו כשרה? אלא שבא לכפר על שזרק בשוגג? ומכאן שעבודתו ריח ניחוח. ורב ששת אמר, באמת מדובר ששחט במזיד, ומלמד שבכך נעשה משרת לעבודת כוכבים.

ומביאה הגמרא שהולכים בזה לשיטתם, כהן ששחט במזיד לע"ז במחלוקתם לגבי כהן ששחט במזיד לע"ז.

רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח שהרי לא נחשב לשירות ועבודה, ורב ששת אמר אין קרבנו ריח ניחוח נעשה משרת לעבודת כוכבים. רב נחמן למד שעבודת כשרה ממה ששנינו בברייתא, כהן שעבד עבודת כוכבים ושב, קרבנו ריח ניחוח. ואין לומר ששגג, שאם כן לא ראוי לומר ששב כיון שאף פעם לא התכוון לעבוד, אלא שעבד במזיד. וודאי שהכוונה ששחט, כי אם זרק הרי הוא פסול שכן עשה עבודת שירות והכתוב הפקיעו מלעבוד. ורב ששת אמר, הכוונה שעבד בשוגג, וכוונת הברייתא, שאם שב מעיקרו, כלומר שעבד בשוגג קרבנו ריח ניחוח, ואם לאו אין קרבנו ריח ניחוח.

כהן שהשתחוה או שהודה לע"ז מביאה הגמרא שנחלקו גם כהן שהשתחוה לעבודת כוכבים, האם כשר לעבודה. רב

נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח, ורב ששת אמר אין קרבנו ריח ניחוח. עוד נחלקו לגבי כהן שהודה לעבודת כוכבים שאמר לה 'אלי אתה', רב נחמן אמר קרבנו ריח ניחוח, ורב ששת אמר אין קרבנו ריח ניחוח. ומבאר הגמרא, שהוצרכו להשמיענו את מחלוקתם בארבעת המקרים. שאם היו משמיעים רק לגבי כהן שזרק בשוגג, היינו אומרים שדווקא שם פסל רב ששת משום שעשה עבודת שירות, אבל בשחיטה יודה לרב נחמן אפילו אם שחט במזיד. ואם היו משמיעים את מחלוקתם לגבי שחיטה היינו אומרים שלגבי השתחואה מודה שכשר שכן לא עשה פעולה של עבודה קרבנות. ואם היו משמיעים את מחלוקתם במקרה של כהן שהשתחוה, היינו אומרים שדווקא שם אוסר רב ששת שכן הכהן עשה מעשה בגופו,

אבל אם רק הודה היינו אומרים שאינו פסול, לכן הוצרכו להשמיע בכל המקרים.

לר"מ בית חוניו הייתה לע"ז ולר"י מדייקת הגמרא ממה ששנינו שכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש ואין הייתה לש"ש

צריך לומר שאם שמשו ע"ז שפסולים, משמע שבית חוניו אינה עבודת כוכבים, ומצינו בזה מחלוקת תנאים, ומשנתנו כתנא ששנינו בברייתא, אותה שנה שמת שמעון הצדיק, אמר להם שבשנה זו הוא מת. שאלוהו מנין אתה יודע? אמר להם, כל יום הכפורים נזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ונתעטף לבנים ונכנס עמי לפני ולפנים ויצא עמי¹²⁷⁵. שנה זו נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ונתעטף שחורים, ונכנס עמי ולא יצא עמי. לאחר הרגל חלה שבעת ימים ומת, ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם. בשעת פטירתו אמר להם: 'חוניו בני ישמש תחתי'¹²⁷⁶. נתקנא בו שמעי אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים ומחצה. אמר שמעי לחוניו: 'בא ואלמדך סדר עבודה!' הלבישו באונקלי שהוא מלבוש עור, וחגרו באזור, העמידו אצל המזבח. אמר לאחיו הכהנים: 'ראו מה נדר זה וקיים לאשתו: 'אותו היום שאשתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי'. בקשו אחיו הכהנים להרגו, רץ מפניהם ורצו אחריו. הלך לאלכסנדריא של מצרים, ובנה שם מזבח, והעלה עליו לשום עבודת כוכבים. וכששמעו חכמים בדבר אמרו: 'מה שמעי שלא ירד לגדולה נתקנא באחיו, זה שירד לגדולה על אחת כמה וכמה שאין מורידין אותו שלא יקלקל עצמו!', דברי רבי מאיר.

"מזבח לה' בתוך ארץ מצרים ומצבה אמר לו רבי יהודה: לא כך היה מעשה, אלא אצל גבולה לה'". לא קיבל עליו חוניו, כיון ששמעי אחיו היה

גדול ממנו שתי שנים ומחצה. ואף על פי כן נתקנא בו חוניו בשמעיו אחיו, אמר חוניו שהיה חכם משמעיו, בא ואלמדך סדר עבודה!. הלבישו באונקלי וחגרו בצילצול, והעמידו אצל המזבח, אמר להם לאחיו

1275 בירושלמי פריך והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד ואפי' מלאכים דכתיב ודמות פניהם פני אדם ומשני דשם שכינה היתה. תוס'.

1276 תימה הא דרשינן בת"כ תחת אביו בזמן שהוא ממלא מקום אביו וזה לא היה יודע סדר עבודה דהא קאמר ליה בא ואלמדך סדר [עבודה] ויש לומר דביראת חטא היה ממלא מקום אבותיו ואם תאמר וכי לא ראה כהן גדול משמש מעולם שהיה לובש באונקלי וחגור בצילצול ועוד הא אינו נעשה כהן גדול עד שיעשה סגן ויש לומר דלא היה יודע ובא ליכנס בכהונה גדולה תחילה. תוס'.



הכהנים: 'ראו מה נדר זה וקיים לאשתו: 'אותו היום שישתמש בכהונה גדולה אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי', בקשו אחיו הכהנים להרגו, סח להם כל המאורע. בקשו להרוג את חוניו! רץ מפניהם ורצו אחריו, רץ לבית המלך ורצו אחריו. כל הרואה אותו אומר: זה הוא זה הוא! הלך לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והעלה עליו לשם שמים¹²⁷⁷, שנאמר: "בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְזִבַּח לַה' בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִצְבֵּה אֶצְל גְּבוּלָהּ לַה'". וכששמעו חכמים בדבר, אמרו: ומה זה שברח מהגדולה שמתחילה לא רצה לקבלה, המבקש לירד לה על אחת כמה וכמה.

מביאה הגמרא ששנינו בברייתא, אמר רבי יהושע בן פרחיה: בתחלה לפני שהעלוני לגדולה¹²⁷⁸, כל האומר לי עלה לה אני כופתו ונותנו לפני הארי. עתה לאחר שהעלוני, כל האומר לי לירד ממנה, אני מטיל עליו קומקום של חמין¹²⁷⁹. שהרי שאול ברח ממנה, וכשעלה בקש להרוג את דוד.

חזקיה השביע בני מלכים שלא לעבוד ע"ז
 אמר מר קשישא בנו של רב חסדא לאביי, רבי מאיר מבאר את הכתוב שהביא רבי יהודה, כפי ששנינו בברייתא. לאחר מפלתו של סנחריב יצא חזקיה ומצא בני מלכי אומות העולם שהיו יושבין בקרונות של זהב, הדירן שלא לעבוד עבודת כוכבים ולכך לא הרגם, שנאמר: "בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה חָמֵשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מְדָבוֹרוֹת שֶׁפֶת פְּנֵעַן וְנִשְׁבְּעוֹת לַה' צְבָקאוֹת". הלכו לאלכסנדריא של מצרים, ובנו מזבח, והעלו עליו לשם שמים שנאמר: "בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְזִבַּח לַה' בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִצְבֵּה אֶצְל גְּבוּלָהּ לַה'".

1277 תימה הרי יש כאן איסור שחוטי חוץ ונראה דלבני נח היה מעלה הנודרים נדרים ונדבות. תוס'.

1278 רבי יהושע בן פרחיה – נשיא היה חגיגה (טז). רש"י.

1279 כל האומר עולה [או] מנחה בתחילה קודם שיפריש קרבנו, ואמר "עלי עולה" או "מנחה" – אני מטיל עליו כו' משום דאין טוב לומר "עלי" שמא לא יקיים, וכתוב (דברים כג, כג) וכי תחדל לנדור. רש"י.

